

Psychologické laboratórium SAV

Bratislava, Klemensova 27

V roku 1952 vzniklo v rámci Filozofického ústavu SAV Psychologické oddelenie. Jeho hlavným poslaním bolo kriticky sa vyrovnáť s ideologickou neujasnenosťou v psychológii. Prvoradá pozornosť sa venovala rozširovaniu a sprístupňovaniu poznatkov sovietskej psychológie, ako aj základných princípov učenia I. P. Pavlova o vyššej nervovej činnosti človeka.

Nástup vlastnej experimentálnej práce začína v r. 1955, kedy vzniklo Psychologické laboratórium SAV ako samostatné pracovisko. V prvej etape činnosti prevládal výskum z oblasti podmieneno-reflexnej činnosti človeka (vplyv intenzity podnetov, vekových rozdielov a otázky diferenciacie podnetov zisťované metodikou žmurkacieho, obranného a elektrokožného reflexu; overovanie metodiky optokinetického nystagmu, flikeru a pletyzmografie).

V ďalšej etape sa pozornosť sústredila na problémy vlastnej psychológie, a to v dvoch smeroch. V oblasti všeobecnej psychológie sa pracovalo na problémoch vizuálneho vnímania, uplatnenia teórie informácie v psychológii, na výskume vegetatívnych komponentov psychických procesov so zreteľom na vnímanie. V oblasti psychológie práce uskutočnil sa kolektívny výskum únavy v doprave (cena Akadémie na r. 1958), výskum únavy v chemickom priemysle so zreteľom na diagnostické pomôcky, výskum sociálno-psychologických činiteľov ovplyvňujúcich prácu žien v priemysle, rozbor účinku inštruktážneho filmu pri výučbe pracovných síl a začal sa dlhodobý výskum pracovných pohybov. Okrem toho uskutočnil sa výskum sociálnych vzťahov v žiackom kolektíve.

Pracovisko sa takto orientovalo na úlohy, ktorých riešenie si vyžadovala prax a niektoré práce tiež prispeli k základnému výskumu v psychológii. Celkove sa vyhranilo monotematické zameranie pracoviska na psychologické otázky vnímania.

Od roku 1960 sa toto zameranie ešte prehĺbilo a zvýšil sa dôraz na účinnú pomoc praxi. Pokiaľ ide o všeobecnú psycho-

lógii, v popredí stoja otázky mechanizmov vnímania a ich dynamika v procese učenia (vo vizuálnej a akustickej oblasti, využitie vegetatívnych a elektrofyziologických metodík). V rámci psychológie práce prebieha výskum psychologických otázok mechanizácie a automatizácie (optimálne usporiadanie signalizačných a ovládacích prvkov na paneloch, analýza pohybov pri obsluhu poloautomatov, výskum optimálnych podmienok vizuálnej kontroly výrobkov, pásová výroba z hľadiska senzomotorickej činnosti človeka).

Technické vybavenie pracoviska základnými podnetovými a registračnými aparatúrami sa neustále doplňuje a konštruujú sa i nové aparatúry podľa potrieb výskumu. Na výskum slúži zvukotesná komora a dve miestnosti adaptované na laboratória.

V súčasnosti pracuje v laboratóriu 6 odborných psychológov, ďalej štatistik, vývojový technik, laborant a administratívna pracovníčka.

Príručná knižnica laboratória patrí k najlepšie vybaveným odborným psychologickým knižniciam v ČSSR (vyše 3000 zväzkov kníh a vyše 30 druhov zahraničných časopisov).

Psychologické laboratórium okrem experimentálneho výskumu uskutočňuje i koordináciu vedecko-výskumnej práce v psychológii na Slovensku. Pri laboratóriu je sekretariát Slovenskej psychologickéj spoločnosti.

Z iniciatívy Psychologického laboratória SAV usporiadala sa r. 1957 I. celoštátna konferencia psychologických pracovníkov v Smoleniciach na tému Zásady a možnosti využitia psychologických poznatkov v socialistickej spoločenskej praxi.

Už v prvej etape činnosti Psychologického laboratória sa utvorila Komisia pre dejiny psychológie, ktorá zorganizovala výskum o vývine psychologického myslenia na Slovensku.

V oblasti popularizácie psychologických poznatkov pracovníci laboratória sa podieľali na práci Spoločnosti pre šírenie politických a vedeckých poznatkov, Československého rozhlasu, spolupracovali so Slovenskou odborovou radou a Československým štátnym filmom a nadviazali styk s viacerými priemyselnými závodmi (popularizačné prednášky, odborné školenie).

Publikačná činnosť pracovníkov Psychologického laboratória v r. 1952–55 zahrňuje vydávanie Psychologického časopisu (vyšiel len roč. 1953 a 1954) a odborné preklady z ruštiny a angličtiny. Potom bol vydaný zborník referátov z I. celoštátnej konferencie a od r. 1956 začala vychádzať neperiodická

publikácia Psychologické štúdie. Zoznam ďalších publikácií a záverečných zpráv, ktorý tu nepripojujeme, na požiadanie záujemcom pošle Psychologické laboratórium.

Z vyše uvedených faktov plynie, že Psychologické laboratórium SAV možno pokladať za skutočné centrum teoretickej a experimentálnej práce v oblasti psychológie na Slovensku. Jeho monotematické zameranie na problematiku procesov vnímania so zreteľom na proces učenia a na pracovnú činnosť človeka vyplýva zo základných vývojových tendencií súčasnej psychológie a požiadaviek socialistickej praxe.

C. sc. M. Stríženec

Psychologický ústav při katedře psychologie a pedagogiky filosofické fakulty University J. E. Purkyně, Brno, Grohova 7

Psychologický ústav na filosofické fakultě založil v roce 1926 první její profesor psychologie Dr. Mihajlo Rostohar, který byl ředitelem ústavu až do svého odchodu na trvalý odpočinek (30. září 1948). Od té doby je ředitelem ústavu prof. Dr. Vilém Chmelař.

Za druhé světové války byl ústav Němci uzavřen. Jeho činnost byla obnovena ihned po osvobození Brna Rudou armádou v roce 1945.

V roce 1946 byla v ústavě zřízena mechanická dílna, v níž od počátku úspěšně pracuje jako mechanik a nyní jako odborný instruktor Jaroslav Antl.

Zřízení dílny umožnilo vybavit psychologickou laboratoř řadou nových přístrojů a pomůcek, na základě podnětů M. Rostohara, V. Chmelaře a později i odb. asistenta Dr. B. Bárty a také podle vlastních návrhů, takže lze v ústavu experimentálně řešit nejrůznější aktuální psychologické problémy.

Když byla v září 1953 zřízena na filosofické fakultě samostatná katedra psychologie a pedagogiky (vedoucím je od jejího vzniku prof. Dr. V. Chmelař), stal se Psychologický ústav součástí této katedry, která je podle nového zákona č. 46/1956 Sb. základní organizační jednotkou pedagogické, vědecké, výzkumné práce a jednotkou pro výchovu vědeckého dorostu v oboru psychologie.

Ústav svým vybavením se podle úsudku některých zahraničních odborníků vyrovná experimentálním ústavům v NDR. Starší pomůcky a přístroje jsou uchovávány pro demonstrace při výkladech z dějin psychologie a o historickém vývoji metod. Konstrukci nových přístrojů a pomůcek i hledání nových